

Eva Sychrová

SKUTEČNÉ
OSUDY

ŽIDOVKA A DÉMON

VÁŠ POHLED NA BRNO UŽ NIKDY NEBUDE JAKO DŘÍV

Židovka a démon

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.pointa.cz
www.albatrosmedia.cz

● ■ **pointa**

Eva Sychrová
Židovka a démon – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2026

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

● ■ pointa

Copyright © Eva Sychrová, 2026

Obálka: © Zuzi Maat, 2026

ISBN tištěné verze 978-80-267-5330-8

ISBN e-knihy 978-80-267-5486-2 (1. zveřejnění, 2026) (ePDF)

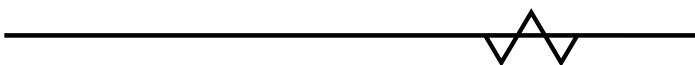
ISBN e-knihy 978-80-267-5496-1 (1. zveřejnění, 2026) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-267-5497-8 (1. zveřejnění, 2026) (mobi)

Eva Sychrová

ŽIDOVKA A DÉMON

VÁŠ POHLED NA BRNO UŽ NIKDY NEBUDE JAKO DŘÍV

*Zůstalo pouhé jméno.
Její nový příběh ožívá, aby vzpomínka
na ni nebyla zapomenuta.*

Věnováno památce všech,

kterí před svým osudem nestihli utéct
– jako Alfred Löw-Beer,

těm, co tu možnost neměli
– jako Cecilie Hože či Friederike Wittal,

těm, jimž se před válkou podařilo uprchnout
– jako Gretě Tugendhat nebo Hermine Stiassni,

těm, kteří sice přežili, ale ani poválečná
doba se s nimi nemazlila
nebo byli rovnou zapomenuti
– jako Otto Eisler a Ernst Wiesner,

těm, co to za života neměli jednoduché
– jako Adolf Loos nebo Bohuslav Fuchs,

těm, co se narodili v zahraničí,
a přesto je jejich kroky zavedly do Brna
– jako Josef Arnold, Dušan Jurkovič
nebo Vladimír Karfík,

těm, kteří se naopak v Brně narodili,
ale jejich život zhasl jinde
– jako Viktor Bauer nebo Friedrich Wannieck,

a těm, kteří to na konci vzdali
– jako Jiří Mahen.

Především však těm,
kteří své příběhy nestihli vyprávět
– a zůstala po nich pouhá jména...

Brněnské nádraží zahalil hustý dým skřípějící parní lokomotivy a na nástupiště se vyhrnuli cestující z Vídně, mezi nimi i vyhublý blondatý mladík, který se nejistě rozhlížel kolem. Ten rok to v zemi vřelo jak v přetopeném kotli. Veškeré reformy byly dlouhá léta neustále smetávány ze stolu a lidé už toho měli dost. Váhavě po sobě pokukovali, protože nikdo pořádně nevěděl, jak se věci mají. Vlakové spojení mezi Brnem a Vídní sice fungovalo už téměř deset let, ale k aktuálním informacím se člověk dostával jen stěží.

Blondák si odfoukl pramen vlasů z čela, ještě jednou se rozhlédl a pak se rázným krokem vydal z nádražní budovy ven. O pár minut později už seděl v nedalekém hostinci u městské brány. Potřeboval ze sebe spláchnout hrůzy předešlých dní něčím ostřejším. A hlavně to chtěl vytroubit do světa. Tohle si přece nemohl nechat pro sebe!

A taky že nenechal. Jako člen studentské legie byl očitým svědkem toho, co se dělo za humny, a jeho emotivní vyprávění si brzy získalo pozornost celého lokálu.

„Pánové, je to tady! Za dveřmi zuří revoluce! Teď nesmíme polevit! V hlavním městě se střílí, lidi snášejí harampádí a staví barikády!“ Měl výrazný, zvonivý hlas, zuřivě gestikuloval rukama a energicky pohazoval hlavou, jak se snažil z čela odhrnout neposlušnou blondatou patku. „Už jsou i první oběti,“ pokračoval tlumeně a bylo vidět, jak znervózněl. „Přímo před mýma očima zastřelili jednoho kluka. Stál na hromadě beden a páčil z pušky, jako by se s ní snad narodil. Pak ho ale zpropadená kulka dostala a on se skácel bezvládně k zemi. Nebyl bohužel první...“ dodal vážně.

Štamgasti hltali každé jeho slovo a poté se rozproudila vášnivá debata. Emoce přímo visely ve vzduchu.

Pak jeden muž práskl pěstí do stolu, až nadskočily korbele s pivem: „Zacházejí s náma jako ve středověku! Vždyť tady třeme bídu s nouzí!“

„To je pravda,“ přitakal druhý, „já si jako dělník nevydělám za celej den ani na tu pitomou kostku másla! A to makám čtrnáct hodin denně jako vůl!“

Jeden mladý nádeník se uchechtl: „Co máš z toho, já za den vydělám sotva na tři vejce.“ Napil se a utřel pěnu z pusy do roztrhaného ušmudlaného rukávu.

Výměna názorů a bouřlivá diskuse pokračovala ještě dlouho, nikoho z přítomných překotné události nenechaly v poklidu.

Ve vídeňských i pražských ulicích probíhaly demonstrace a krvavé srážky s vojskem nebyly výjimkou. V Brně se takové dramatické boje nekonaly, ale i tady byl vzduch nasycen očekáváním, nadějí a všudypřítomnou euforií. Adrenalin a sounáležitost kolovaly v krvi lidí, kteří se jinak míjeli jako cizinci. Shromažďovali se, aby změnili své bídné životy, křičeli po lepším sociálním zabezpečení, svobodě tisku a zrušení roboty – povinné neplacené práce pro nenasytnou vrchnost.

„Tohle není život, to je živoření!“ ozývalo se z putyky v centru města.

„Je to k vzteku, nemáme ani ty pitomý zprávy o tom, co se děje!“ přidával se další. „Strkají nám pod nos jen to, co si sami vyberou!“

„To, že nás krmí cenzurovanýma zvěstma, je očividný!“ doplňoval jiný. „Onehdy to bylo na tom plakátu, co nechal vyvěsit hrabě Lažanský – prý je ve Vídni klid, barikády odklizený a volný průchod. Ale ti študáci ze

studentský legie, co se tu včera ukázali, mluvili o pravým opaku!“

„Přesně! Jen nás chtějí uchlácholit! Místodržící hrabě si o sobě myslí kdovíco! Však jeho jméno zabírá na každý vývěsce snad půl strany – Leopold, hrabě Lažanský...“¹ zašveholil posměšnou intonací.

„Já se ho musím, chlapi, zastat,“ ozval se muž středního věku sedící v rohu. „Kvůli hospodářské krizi jsme ve fabrice neměli zakázky a já skončil ze dne na den na dlažbě. A nebyl jsem sám – byla nás po městě hromada. On nám dal práci i peníze. Makal jsem na břehu Svitavy, regulovali jsme její tok² a...“

„To nic nemění na tom, že rozhodují o nás bez nás!“ skočil mu do řeči jiný. „Máme právo na pravdivý informace!“ rozčiloval se.

Byl to rok plný odhodlání, pospolitosti a odvahy.
A právě v tomto roce se narodil on.

1 **Leopold hrabě Lažanský** (1808–1860), moravský místodržitel, politik a státník (viz str. 71). Jeho pomník najdete na dnešním Moravském náměstí u severní zdi kostela sv. Tomáše.

2 **Regulace toku řeky Svitavy** probíhala v letech 1848–1851 a její koryto bylo uměle narovnáno. Tento rovný „zářez“ uvidíte na mapě Brna dodnes.

ON

„Nebud' smutná,“ pohladil jsem brečící mámu po vlasech.

„Jen jsem...“ otřela si hřbetem ruky slzy, „jen jsem si vzpomněla na tvou babičku. Moc dlouho si té svobody, že nemusí sloužit panstvu, neužila.“

Babička umřela už před šesti lety, ale máma se s tím pořád nesrovnala. Čtyři roky po revoluci zmizela z našich životů nadobro.

Mámina slova mi připomněla, co mě za pár minut čeká – prach a špínu v továrně a pořvávajícího mistra, co nejde pro ránu daleko. Uchopil jsem její ruku, na které se rýsovaly brázdy od každodenní tvrdé dřiny, a prsty přešel po hrubých mozolech. „Tohle je svoboda?“

„Nemáme se zase tak špatně, lepší než drátem do oka, jak by řekla babička,“ nepatrně se usmála. „Už běž, ať neprijdeš pozdě.“

Než za mnou zaklaply dveře a chladný vítr mi zalezl pod tenký kabát, zase se rozbrečela. Nejspíš jí vážně chybí, ale já vím, že příčinou jejích slz je ve skutečnosti něco jiného. A můžu za to já.

Máma byla tehdy z revoluce nadšením natolik bez sebe, že mě přivedla na svět o tři týdny dřív. Byl vlastně zázrak, že jsme to oba přežili. Akorát už kvůli mému ukvapenému příchodu nemohla mít další děti a každý rok den mého narození probrečela.

Nesnáším narozeniny.

A jsem rád, že nemám další sourozence.

Nechápejte mě špatně, byl bych za bratra nebo sestru rád – každý je má a jsem ve svém okolí za úplného exota. Jenže bych se o ně musel bát. V téhle rodině by jim šlo o život – protože je tu on.

Nevadilo by mi starat se o ně a klidně bych dřel jako mezek, abych nás uživil. Oficiálně bych měl pracovat až za dva roky, ale protože po Brně teď továrny vyrůstají jako houby po dešti, zaměstnají kdekoho. Akorát když vám je deset, dají vám čtvrtinu toho, co dospělýmu mužskému, i když odvedete stejnou práci. Máma dostává tak půlku. Přitom děláme úplně to samý, co normální chlap, takže se těším, až budu velký.

Navíc ostatní dělníci se k nám moc hezky nechovají... spíš jako by jim vadilo, že tam vůbec jsme. Asi se bojí, že jim vezmeme práci.

Továrníci chtějí hlavně vydělat a nejlepší dělník je prý sirotek. Nemusí mu platit, stačí mu dát trochu jídla a místo ke spaní, a ještě za něj dostanou peníze od císaře. Jenže nikde se neříká, jak má takový jídlo nebo bydlení vypadat. A když se jim nelíbí, jak pracuješ, klidně tě zmlátí řemenem.

A to vážně nechci, protože moc dobře vím, jaký to je.

Proto se bojím o mámu a jsem rád, že jsem jedináček. Kdyby tu nebyla ona, zbyl by mi už jen otec. To on je toho všeho příčinou.

Možná jste už slyšeli o modrým pondělí. Nemyslím to velikonoční, ale takový, kdy je člověk fakt modřej — od modřín. „Blau“, jak říkají Němci, je ten, kdo to přežene s chlastem.

Můj otec nemá takový jen pondělí, on má takový celý týden. Chápu, že si někdo chce v neděli trochu odpočinout, když je to jediný den volna, ale co je moc, to je moc.

Ty modrofialový fleky po těle mi to připomínají každý den. Ale ještě horší je, co dělá mámě.

Až budu jednou vydělávat dost peněz, vezmu ji pryč. Někam daleko od něj.

Už šestým rokem pracuji v textilní továrně firmy patřící rodině Löw-Beer. Jsem tady od té doby, co se sem ta židovská smetánka přistěhovala³ odkudsi ze Svitávky u Boskovic. Revoluční rok mého narození byl totiž zároveň rokem, kdy se Brno otevřelo Židům. Do té doby tu nemohli provozovat řemeslo a platila pro ně spousta omezujících nařízení. Ne že by je místní najednou vítali s otevřenou náručí, ale umožnilo jim to usazovat se na libovolném místě, provozovat řemeslo či podnikání a taky uzavírat sňatky bez jakýchkoliv omezení.

Loni navíc nastala další změna. Kromě toho, že se z Rakouska vlivem prohrané války stalo Rakousko-Uhersko, získali Židé plnou rovnoprávnost, takže se na ně oficiálně už nikdo nemůže dívat skrz prsty. Ale víte, jak to je – realita je mnohdy někde jinde než psané předpisy. I já mám vůči nim své výhrady. Možná jim spíš závidím. Talent na podnikání mají snad vrozený. Je jich tady čím dál víc a cpou se výš a výš. Nejspíš už svým malým dětem vykládají pohádky o tom, jak správně obchodovat a podnikat. Svou vynalézavostí a neodbytností jsou pověstní, a protože se jim tak daří, nikdo je tady nevidí rád. Na druhou stranu už si Brno nedovedu představit bez nich. A nepopírám, že bych se s některými rád seznámil osobně.

3 **Max Löw-Beer** postavil v Brně v roce 1862 novou pobočku rodinné textilní továrny na Křenové ulici č. 76 (dnešní Čechyňská 16). V době, kdy ji zakládal, měl dvě dcery. V průběhu let k nim přibýli další čtyři sourozenci – třetí dcera Cecilie (viz str. 91) a poté tři synové, z nichž jeden se jmenoval Alfred (viz str. 203).

„Přestaň fantazírovat a makej!“ šťouchl do mě loktem kolega a potutelně se zakřenil, mezitím co měnil prázdnou cívku za novou.

„Slyšeli jste o tý nový zakázce?“ ozvalo se za mnou. Přes hukot strojů bylo dalším slovům jen těžko rozumět, ale pochopil jsem z toho, že následující várku látek budeme posílat až někam do Ameriky. Z takové nepředstavitelné dálky se člověku zatočí hlava. Přes Atlantik jezdí dokonce pravidelné zaoceánské linky, ale na to já nikdy nedosáhnu. Mně by stačilo i něco blíž. Třeba taková Paříž nebo Londýn, kde byly onehdy světové výstavy...

Zrovna ta Británie by mě lákala ze zvědavosti už kvůli tomu, že se Brnu čím dál častěji přezdívá moravský Manchester; to je město v Anglii, světové centrum textilního průmyslu. Chtěl bych zjistit, jak to tam za mořem vypadá. Jestli i jejich textilní továrny jsou takové kolosy s vysokými komíny a spoustou mohutných strojů uvnitř jako u nás. Jemné sukno, vlna, flanel... to tu zvládáme v takové kvalitě, že se tkaniny z Brna prodávají na trzích v celé monarchii a vyváží se dokonce až do orientu. Je to už nějakých třicet let, co začal sem do města jezdit vlak, a díky tomu se celé tohle odvětví neskutečně posunulo. Všude, kam se podíváš, komín, tovární hala a rachot strojů. Největší je asi Offermannova fabrika⁴ hned za nádražím. Obří uzavřený dvůr

⁴ **Vlnářská továrna J. H. Offermanna**, zaměřená na výrobu vojenského sukna a vlněného zboží, stála v místě dnes již zbouraného OD Tesco, kde nyní vzniká komplex Dornych (2026). Je jedním ze zastavení **Stezky moravského Manchesteru** (č. 03) v rámci projektu Meeting Brno 2017.

a kolem něj budovy s vysokými komíny, co chrlí tmavý kouř od rána do večera. Když jdete podél ní po ulici, máte dojem, že je to nekonečné. Součástí téhle manufaktury jsou i přadlácké dílny, valcha nebo barvírna, zkrátka kolos.

Další monstrózní podnik je na Cejlu⁵, kde podniká pan Schoeller, který zaměstnává stejně jako jiní brněnští textilníci stovky lidí. Líbí se mi, že se snaží uplatňovat moderní technologie a nové stroje. Tenhle klan má jméno známé po celé Evropě, kde různí členové široké rodiny žijí, protože se u nich čuch na podnikání evidentně dědí.

Těch továren je tu zkrátka spousta a většina majitelů jsou Židi nebo Němci, anebo rovnou židovští Němci.

Do přemítání na mě přes tkalcovský stav houkl kluk o něco málo mladší než já: „Potkal jsem toho novýho továrníka, co se sem letos přistěhoval.“

„Jakého myslíš?“

„Neslyšel jsi o nich? Nějací Stiassni...“ Jen jsem zakroutil hlavou, a tak pokračoval: „Vykládá se, že se sem přesunuli kvůli aféře, co měli v předchozím bydlišti – prý některý ze Stiassných zbil jejich křesťanskou služku poté, co se spolu pohádali. Pochopitelně to způsobilo skandál, tak se zdekovali pryč a teď jsou tady. A pak se diví, že se na Židy lidi dívají skrz prsty!“ ušklíbl se.

„Chm,“ uchechtl jsem se, „kdyby někdo praštil nějakou dělnici u nás v továrně, tak to nikdo řešit nebude.“

„To máš pravdu. A pak se dohaduj o tom, co je to spravedlnost,“ dodal a já jsem si vzpomněl na mámu a polkl hořký knedlík v krku.

5 **Schoellerova továrna** – obří továrenský komplex se nacházel ve vnitrobloku na ulici Cejl 50 a 52. Je jedním ze zastavení Stezky moravského Manchesteru (č. 07) v rámci projektu Meeting Brno 2017.

Holt život dělníka je něco jiného než svět těchhle milionářů.

Pracuji dvanáct hodin denně, šest dní v týdnu, jako pes. A není to žádné lehké šolichání. V hale je vedro, hukot ze strojů jak v úle, prach z vlny leze do nosu, a když se mašina zadrhne, můžeš přijít o prsty. Ale to mě nezastaví. Chci se vypracovat výš a stát se mistrem. Potřebuji totiž peníze. Dal jsem si to předsevzetí už jako malý, tak to přece nevzdám. Nenechám se jen tak odradit, věřím, že ji přesvědčím. Musím ji odsud dostat.

Vstal jsem za tmy, abych stihl ranní směnu, a mířil jako obvykle k továrně. Už několik měsíců mi cesta trvá delší dobu, protože mě od podzimu trápí kašel. Ne že by to při mé profesi bylo něco neobvyklého, kašle tu skoro každý. Bodejť by taky ne, z toho prachu a výparů. Ale začíná mi být dost mizerně. Další příval dechberoucí snahy o nadechnutí mě přinutil se na chvíli zastavit a opřít se o zeď. Uvědomil jsem si, že tohle už není jen tak nějaká viróza...

Byl jsem zoufalý. Vážně jsem se snažil. Kvůli mámě, kvůli Frantovi, kvůli mé budoucnosti, která nebude.

Vzbudil jsem se úplně zpocený, že jsem pyžamo mohl ždímat, a přitom se třásl neskutečně vlezlou zimou. Kašlem mi hořely plíce. Krvavě rudé fleky na košili i dlaních byly důkazem, že jsem to nezvládl. Boj s touhle nemocí jsem prohrál.

חכשנ אל

Slunce pomalu vylézalo nad hřebeny střech nuzných domků, honosných paláců, věžiček kostelů i majestátních fabrik. Brno se probouzelo do chladného vlhkého rána, z továren se již ozýval pravidelný klapot strojů a bimbání na věži tahalo poslední opozdilce z postelí.

Tu noc, kdy zemřel, hustě pršelo. Jako by nebe plakalo, že život jednoho mladíka skončil dřív, než mohl pořádně začít.

1868, na různých místech

Tento rok čtyřiačtyřicetiletý stavitel **Josef Arnold**⁶ dokončil v Brně stavbu novorenesančního městského paláce⁷ pro podnikatele Gustava Adolfa von Schoellera. Pan Schoeller, jehož jméno palác nese dodnes, jej nechal postavit hned vedle své továrny, naproti káznici na Cejlu. Josef Arnold při realizaci spolupracoval, jako už poněkoli-
likáté, s akademickým sochařem Adolfem Loosem. Dva roky na to se **Loosovi** narodí potomek⁸, kterého pojmenuje po sobě. Matka si se svým jediným synem nebude nikdy rozumět, odstřihne ho od rodinné kamenické firmy, a přesto bude jeho jméno znát celý svět.

Průmyslník **Friedrich Wannick**⁹ se ve svých třiceti letech oženil s Victorine von Robert, se kterou bude mít v následujících letech tři děti.

Manželka Maxe **Löw-Beera** oslavila tento rok kulatiny – třicáté narozeniny. Jejich dcera, čtyřletá Cecilka¹⁰, zatím netuší, že bude v budoucnu známá jako **Cecilie Hože** a své dítě jednou pojmenuje po jeho dědečkovi – svém otci. Za čtyři roky se Cecilii narodí bratr **Alfred**¹¹, který se později stane nesmírně bohatým průmyslovým magnátem,

6 **Josef Arnold** – viz str. 79.

7 **Schoellerův palác** – letopočet 1868 je na kovové mříži nad vraty k vidění dodnes (Cejl 50).

8 **Adolf Loos** – viz str. 57.

9 **Friedrich Wannick** – viz str. 271.

10 **Cecilie Hože** – viz str. 91.

11 **Alfred Löw-Beer** – viz str. 203.

čímž navždy vtiskne jméno jejich rodiny do historie města Brna. Jeho jediná dcera **Greta**¹² se provdá za podnikatele z další významné textilnické rodiny, Fritze **Tugendhata**.

Na Slovensku se do rodiny Jurkovičových, vlastence a znalce lidového umění, narodilo páté dítě, chlapec **Dušan Samuel Jurkovič**.¹³

V boskovické židovské čtvrti se dvěma sestrám narodí za šest let ještě třetí sestra, **Friederike**¹⁴, která se ve svých dvaceti šesti letech provdá za Johanna **Wittala**.

Přesně před rokem se v Paříži konala světová výstava zaměřená na umění, průmysl, vědu a každodenní život. Zúčastnilo se jí přes 50 000 vystavovatelů z jednačtyřiceti zemí. Moritz Johann Bauer, dědeček tehdy ještě nena-rozeného **Viktora Moritze Petera Bauera**¹⁵, byl jedním z nich a jako člen komise zajišťoval účast delegace z Rakouské císařství.

Dva bratři Vančurové budou mít za několik let vnu-ky – Vladislava a Antonína. Oba se proslaví v literárních kruzích, ač každý jiným způsobem; jeden z nich bude známý pod pseudonymem **Jiří Mahen**.¹⁶

Josef Stiassni v tomto roce založil spolu s bratrem vlnářskou firmu „Brüder **Stiassni**“, která se stane celoživotním

12 **Greta Tugendhat** – viz str. 42.

13 **Dušan Jurkovič** – viz str. 101.

14 **Friederike Wittal** – viz str. 164.

15 **Viktor Moritz Peter Bauer** – viz str. 247.

16 **Jiří Mahen** – viz str. 125.

rodinným živobytím i pro další generaci. Jeho syn Alfred se v budoucnu ožení s **Hermine** Weinmann¹⁷, dcerou severočeských uhelných magnátů.

Šestiletý Alfred a čtyřletá Berta se za devatenáct let vezmou a budou mít pět dětí. Jedním z nich bude **Ernst Wiesner**.¹⁸

Osmiletá Ernestine se časem vdá za statkáře Theodora **Eislera** a v rozmezí necelých devíti let s ním bude mít šest synů, kteří zásadně ovlivní stavební dění v Brně za doby první republiky. Nejmladšímu dají jméno **Otto**.¹⁹

V jedné malé dědině se v březnu narodil muž, kterému se za dvacet sedm let narodí syn, jenž se stane jedním z nejvýznamnějších architektů a urbanistů meziválečného Československa – **Bohuslav Fuchs**.²⁰

Za rok se v Americe narodí světoznámý architekt Frank Lloyd Wright, u kterého bude na praxi řada významných tvůrců. Mezi nimi i **Vladimír Karfík**.²¹

17 **Hermine Stiassni** – viz str. 27.

18 **Ernst Wiesner** – viz str. 221.

19 **Otto Eisler** – viz str. 145.

20 **Bohuslav Fuchs** – viz str. 114.

21 **Vladimír Karfík** – viz str. 185.

ONA

LEDEN - ROČENKA MORAVSKÝCH NOVIN²²

Nový rok staví každého před mnohé povinnosti, z nichž některé každoročně se opakují. Tak bude třeba zaplatiti pojištění proti ohni, proti vloupání, životní pojištění, členské příspěvky různým spolkům, předplatné na odebírané časopisy a noviny atd.

Řada výdajů čeká na každého a na mnohé vzpomeneme si, až jsme peníze věnovali na jiný účel. Dobře proto činí, kdo na počátku roku rozvrhne si účelně placení položek na jednotlivé měsíce a vyznačí si postup v kalendáři.

JSI ŠŤASTNÁ?

Celosvětová hospodářská krize se šířila jako zhoubná nemoc a zasáhla i naši rodinu. Museli jsme se uskromnit. V továrně, kde pracují rodiče, propustili před rokem několik zaměstnanců a i oni se báli, jestli nepřijdou o práci, ale zatím je klid. Snad to není jen ticho před bouří.

Vycházeli jsme zrovna z Nové synagogy²³ na Ponávce, když jsem za sebou zaslechla rozhovor dvou žen. Sdílíme sice stejnou víru, ale naše životy jsou zcela odlišné.

²² Jednotlivé kapitoly (měsíce v roce) jsou doplněné o **citace z originální dobové Ročenky**.

Ročenka Moravských novin 1931. Brno: Tiskárna Globus, 1931.

²³ **Nová synagoga** stávala na ulici Ponávka. Připomíná ji pamětní deska na budově dnešní Úrazové nemocnice (Ponávka 10). Do synagogy se vcházelo z ulice Koliště 45.

„Hermine, máš můj obdiv, že se pouštíš do vlastních projektů. A ne zrovna malých!“ rozplývala se drobnější z nich a nepatrně nadzvedávala dlouhé béžové šaty, aby o ně po cestě ze schodů nezakopla.

„Je to pro mě taky nové, Ráchel, ale stejně to nakonec nedopadlo podle mých představ,“ odvětila druhá potichu, a když jsem na ni úkosem pohlédla, poznala jsem v ní paní Stiassni.

„Ale prosím tě, Hermine! Však ta pojišťovna, které jsi ten projekt²⁴ prodala, pokračuje podle projektu pana Wiesnera, jak jsi to zařídila ty!“ nedala se odbýt menší. „Takže tě může hřát pocit, že v Brně po tobě zůstane tak výrazná stopa! Která žena kdy uspořádala mezinárodní architektonickou soutěž?“

Nevěřicně jsem zalapala po dechu a snažila se ovládnout emoce, aby mé odposlouchávání nebylo příliš nápadné. Páni, to by byl můj sen! Zorganizovat mezinárodní architektonickou soutěž! Možná bych ale ještě raději byla jednou z těch, kdo se jí účastní. To ovšem nesmím ani náhodou vyslovit nahlas — všichni by mě považovali za blázna. Za pár dní mi bude sedmnáct a už teď vím, že bych jednou chtěla navrhovat domy. Je na tom něco špatného? *Jsi dívka, na to nezapomínej* — už slyším tátova slova. *Elinko, dcerunko, je hezké mít sny, ale také je potřeba být nohama na zemi* — něco takového by na to nejspíš řekla máma.

„Díky, Ráchel,“ reagovala paní Stiassni s úsměvem a pak kolem mě proklouzly ze synagogy ven, důvěrně zavěšené jedna do druhé.

V hlavě mi rezonovalo jméno architekta, o kterém ty dvě ženy mluvily – Ernst Wiesner. Taky sem do synagogy

24 **Palác Morava** – Malinovského náměstí 4.

chodívá. Viděla jsem ho zblízka jen párkrát a na první pohled mě zaujal ten jeho výrazný orlí nos. Můj táta ho jednou po bohoslužbě odchytil a chtěl si s ním povídat, ale on moc výřečný nebyl. Připadala jsem si kvůli otci trapně, protože bylo evidentní, že ten muž má rád svůj klid a nepovažuje se za nějakou celebritu. Z jejich rozhovoru si pamatuji jen to, že má pejska a že s ním rád chodí na procházky. Až budu velká, budu pracovat u něj v projekční kanceláři. Anebo si od něj taky nechám navrhnout vilu. Samozřejmě si prvně musím najít buď hodně zámožného manžela, nebo vyhrát v loterii. Ale to už je vedlejší.

Myslím, že mu táta zazlíval, že postavil v Brně to krematorium.²⁵ Proč by měl Žid stavět místo, kde se lidské tělo mění v popel, když je to v rozporu s naší tradicí? Myslím, že pan Wiesner to bral jen jako práci, ale třeba se pletu. Možná to pro něj byla výzva, aby to působilo natolik děsivě, že se člověk raději nechá pohřbít do země. Ta stavba totiž vypadá jako z hororu. Bodce trčící do nebe jsou vyloženě hrůzostrašné. V novinách psali, že tím chtěl propojit egyptskou pyramidu a křesťanský kostel a mnozí přívrženci historických stylů na to nadávají. Mně to přijde sice strašidelné, ale působivé.

Po bohoslužbě jsme nešli domů, neboť se naši rozhodli, že si uděláme procházku parkem na Kolišti. Neprotovala jsem, protože v parku byla kavárna²⁶, hezký příklad funkcionalismu, který se mi asi jen tak neokouká. Rodiče i sestra s bratrem šli napřed a já jsem se kochala velkými

²⁵ **Brněnské krematorium** – Jihlavská 1.

²⁶ Dříve **Zemanova kavárna** v parku Koliště; původní budova byla zbourána a podle plánů postavena v původní podobě na jiném místě o kus dále (nyní Jezuitská 6).

prosklenými okny, která se dají zasunout do země, a celý vnitřní prostor se tak může propojit s venkem. Navrhl ji pan architekt Fuchs. Ten má zase velice výrazné čelo, a jak už nemá vlasy, působí ještě impozantněji. A stejné výrazné jsou i jeho stavby.

Můj pohled však sklouzl k nedalekému stromu, kde se na zemi válela malá barevná hadrová hromádka. Ukázalo se, že je to kočička, sešitá z různých kousíčků pestrobarevných odstřížků látek. Místo očí měla dva knoflíky, z nichž jeden spíš už jen plandal na niti a druhý byl rozbitý, na břiše jí z díry mezi švy vylézala výplň, neměla uši a byla neskutečně špinavá. Jsem už sice na hračky velká, ale z nějakého důvodu jsem ji tam zkrátka nemohla nechat. Bylo mi jí líto, a tak jsem se rozhodla ji adoptovat.

Doma jsem kočku opatrně vyprala, zašila rozbité tělíčko, vyrobila ouška a přišila nové knoflíkové oči.

„Jsi krásná a rozkošná,“ pohladila jsem ji. Musela jsem se pochválit, oprava dopadla úspěšně. Objala jsem ji a přitiskla k sobě. „Takový mazlíček,“ dala jsem jí pusu na pomyslné čelo. „Někomu jsi určitě musela chybět.“

Postavila jsem ji na poličku vedle postele. Zítra ji musím ukázat Anně. Jako má nejlepší kamarádka mě určitě pochopí, zvláště když miluje šití.

Mířila jsem k majestátnímu gotickému kostelu svatého Jakuba s jeho vysokou věží, abych se tam potkala s Annou, jejíž rodina sem chodívala na nedělní mše v němčině. Procházela jsem zrovna parkem, když mi nějaký tmavovlasý vysoký kluk, nejspíš o pár let starší než já, vstoupil do cesty.

„Máte mého kocoura.“

„Pro... prosím?“ zakoktala jsem nechápavě.

„Chci ho zpátky.“

Myslela jsem si, že jde o nějakého pomatence. „Promiňte, ale my doma kočku nemáme, naši by mi zvíře nedovolili.“

„Nemyslím živé, ale ušité.“

Polil mě pot po zádech. Jak by o ní mohl vědět? Rozhlédla jsem se kolem, stáli jsme právě na místě, kde jsem ji včera našla. Že by mě viděl, jak jsem si ji odnesla?

„Omlouvám... omlouvám se.“ Dlaní jsem přejela po vyboulenině na tašce. Pronásledoval by mě až domů, kdybych ji teď s sebou neměla? „Myslíte toto?“ vytáhla jsem hadrový uzlíček.

„Vypadá nějak jinak,“ vytrhl mi ji z ruky, prohlížel ji a mračil se.

„Udělal jsem vaší kočce nová očička, protože je měla rozbitá, taky byla špinavá a roztržená,“ ukazovala jsem zaujatě a možná i trochu hrdě. „Vyčistila jsem ji, zašila, vyrobila jí ouška. Doufám, že to nevadí. Myslela jsem si, že ji někdo ztratil a neví, kde ji hledat. Ehm... nějaké dítě.“

„Do toho vám nic není,“ zaskřípal zuby a zmizel i s kočkou.

Tak rychlý spád jsem nečekala. Alespoň poděkovat mi mohl. Vždyť nebýt mě, kdoví jestli by ji někdo nevyhodil. Už tam musela ležet strašně dlouho a taky to byla evidentně hodně stará hračka. Zvláštní, že o ni tak stál. Ale na druhou stranu, já si k ní už citové pouto taky stihla udělat.

Propána, je mi skoro sedmnáct a teskním tady po látkové kočce! Až tohle řeknu Anně, určitě se mi vysměje!

Ale byla tak roztomilá... Třeba ji nese nějakému dítěti, které z ní bude mít radost.

Vila Stiassni, Café Ernst, současnost

Hermine Stiassni (roz. Weinmann)

* 22. 2. 1889 Ústí nad Labem – † 15. 3. 1962

Hollywood, Los Angeles

Kdybyste nevěděli, že jste v Brně, nejspíš byste to tipovali na Itálii či nějaké Středomoří. U malého stolku na velké hladké kamenné lodžii ústící do rozlehlé zahrady seděla v elegantním lososovém kostýmku hnědovlasá žena a popíjela horkou kávu. Svěží větřík lehce foukl do jejího mikáda a mladík sedící naproti ní si ji zvědavě prohlížel.

„Paní Stiassni, mohl bych se vás na něco zeptat?“ Mladý muž s lehce vlnitými kadeřemi si popotáhl těsně límeček a nervózně přejížděl prstem po hraně hrníčku.

„Co by vás zajímalo, pane Bukhardte?“

„Tak nějak celkově všechno,“ rozhlédl se po okolí kavárny, na jejíž zahrádce právě seděli a jež měla své zázemí v nedávno opravené vile za nimi. „Jaké to bylo za vašeho života? Vaše rodina patřila mezi brněnskou prvorepublikovou židovskou smetánku, smím-li to tak říct, že?“

Paní Hermine se zasmála. „Ráda jsem pořádala luxusní večírky, no a peněz jsme měli dost, jestli se ptáte na tohle. Můj tchán založil se svým bratrem v Brně textilní firmu Brüder Stiassni a tím se, tuším, že to bylo v roce 1868, nastartovala jejich brněnská éra.“

„Zrovna ten rok?“ vypíslk snad až příliš vysokým hlasem a málem si vylil kávu, jak u toho sebou škubl.

„Ano, ale můžete to brát tak, že něco končí a něco jiného zase začíná,“ usmála se na něj povzbudivě. „Tchánovi, tedy samozřejmě, než jsem se přivdala do rodiny, bylo teprve dvacet pět a zhruba ve stejném věku do firmy přistoupil i můj budoucí manžel a jeho dva bratři. Zkrátka rodinná